

Michal Škrabal: Odmítám tvrzení, že čeština upadá

23.01.2025

V Atriu je až do března k vidění výstava Slovo od slova, která mapuje současnou češtinu. Podílel se na ní i Michal Škrabal z Ústavu lingvistiky.

Součástí výstavy je taky doprovodný program. Jak vznikal?

Vymýšleli jsme, čím bychom mohli návštěvníky — a zejména školáky — zaujmout, hledali jsme zajímavosti, prolézali hlubiny našich korpusů. Mým soukromým cílem bylo potom přenést na druhé, tedy na laiky, svou fascinaci jazykem probuzenou každodenní interakcí s jeho nejrůznějšími uživateli.

Co přesně zahrnuje projekt Čeština 2.0, na který se výstava odvolává?

Vypomůžu si podtitulem Hacknuté češtiny: jde o „neortodoxní slovník dnešní mateřštiny“. Specifické na něm je, že jeho obsah tvoří sami uživatelé. Přispívají do něj výrazy nejen novými, ale i slangovými a regionálními. To všechno jsou vrstvy češtiny, které bývají zvláště ve školách přehlíženy, což je škoda. A uživatele to, zdá se, baví — heslář má momentálně kolem 30 tisíc hesel.

Reaguje současná výuka ve školách dostatečně rychle na vývoj jazyka?

Nejsem pedagog ani didaktik, takže se opřu jen o své dojmy a odpovím trochu vyhýbavě. Zdá se mi, že vývoj techniky je v posledních pár dekádách tak překotný, že ho nestíhá ani leckterý odborník ve svém oboru. Na jazyce se překotnost projevuje taky, není to ale tak, že bychom si ze dne na den přestávali rozumět. Spíš si rozumět nechceme. Místo dialogu vedeme mimoběžné monology, vedeme kulturní války a hejtujem se navzájem.

Co má vliv na vývoj slovní zásoby češtiny obecně a co konkrétně v dnešní době?

Jazyk je společenský konstrukt, je odrazem společnosti. Tím, jak se mění společnost, mění se i jazyk. Nechám na každém z nás, jestli společenský vývoj v poslední době vnímá pozitivně, nebo negativně. Já rozhodně odmítám nepodložené tvrzení, že naše mateřština upadá, že ji anglicismy przní omladina a tak dál — zkrátka stále tytéž litanie. Až všichni přejdeme na angličtinu, budou snad namístě. Zatím ale můžeme konstatovat, že čeština je ve velmi dobré kondici a flexibilně vstřebává všechny vlivy.

Je teď užívání češtiny volnější než třeba před dvaceti lety?

Přál bych si tomu věřit. Přál bych si, aby se věčně nerajtovalo tolik po formě na úkor obsahu, aby se gramanačkové neposmívali lidem, že neumějí čárky, přechodníky nebo — nedejbože! — psaní i/y. V tom

ohledu sehrávají zásadní roli učitelky a učitelé. Přejme si víc těch osvícených a tolerantních, kteří se neukájejí rozdávající pětky za diktáty, ten ohavný český školní fetiš...

Foto: Jan Kocek